

Inauguratie Richard Griffioen

Liefde voor mens en dier

Opzoek naar wederzijdse afstemming

AERES
HOGESCHOOL
DRONTEN

Colofon

Uitgave:

Aeres Hogeschool Dronten
Tel 088 - 020 6000
www.aereshogeschool.nl

Auteur:

Richard Griffioen

Fotografie:

Eigen fotografie en internet, zie referenties

Tekstredactie:

Dr. Corné Kocks

Eerste druk, april 2023
Oplage, 250 exemplaren

Bestellingen:

info.hogeschool.dronten@aeres.nl
Tel. 088-0206000

© Alle rechten voorbehouden. Deze tekst mag door derden gebruikt worden, mits de bron daarbij op correcte wijze vermeld wordt. De auteur heeft ernaar gestreefd een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen. Niettemin kan hij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor onjuistheden die mogelijk in deze uitgave voorkomen. Aan deze publicatie kunnen geen rechten ontleend worden. De auteur heeft getracht de rechten van de afbeeldingen te achterhalen en/of de bron van de afbeeldingen weer te geven en ernaar gestreefd een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen.

Voor contact gelieve te mailen naar w.oosterhoff@aeres.nl

Liefde voor mens en dier

Op zoek naar wederzijdse afstemming

Woord vooraf

Met trots presenteren wij u dit boekje dat wordt uitgegeven in het kader van de inaugurele rede van Richard Griffioen, lector Animal Assisted Interventions. Vanuit onze hogeschool hechten we grote waarde aan dit lectoraat, gestoeld op drie belangrijke pijlers: de maatschappelijke relevantie, de inhoud van het lectoraat en de manier waarop Richard Griffioen daar invulling aan geeft.

Het is bekend dat interactie met dieren een positief effect op mensen kan hebben. Een blindengeleidehond kan bijvoorbeeld een mens veilig laten oversteken en een signaalhond kan mensen met epilepsie of diabetes waarschuwen. Het aanbod van dierondersteunende interventies is enorm en er bestaat behoefte aan verdere professionalisering in deze snelgroeiende sector. Het lectoraat richt zich op de vraag welke stimulans er nodig is om de sector te professionaliseren zodat Animal Assisted Interventions een geaccepteerde methodiek wordt binnen One Health.

De inhoud van het lectoraat is zeer divers en richt zich op de impact van AAI (in de zorg) op het welzijn van mens en dier en het beïnvloeden van de mindset in de maatschappij. Het One Health concept, waarin het welzijn van de mens én het dier hand in hand gaan, speelt hierbij een belangrijke rol. Het lectoraat richt zich ook op nieuwe technologieën zoals virtual reality en robotica toepassingen. Het doel is om programma's te ontwikkelen die zich richten op de hond, boerderijdieren en paarden.

Tot slot wil ik graag mijn oprechte vertrouwen uitspreken in Richard Griffioen als persoon om vorm en inhoud te geven aan dit lectoraat. Richard is als geen ander in staat om de verbinding tussen onderzoek en onderwijs te realiseren en op deze manier bij te dragen aan een professionalisering van (toekomstige) professionals binnen de sector.

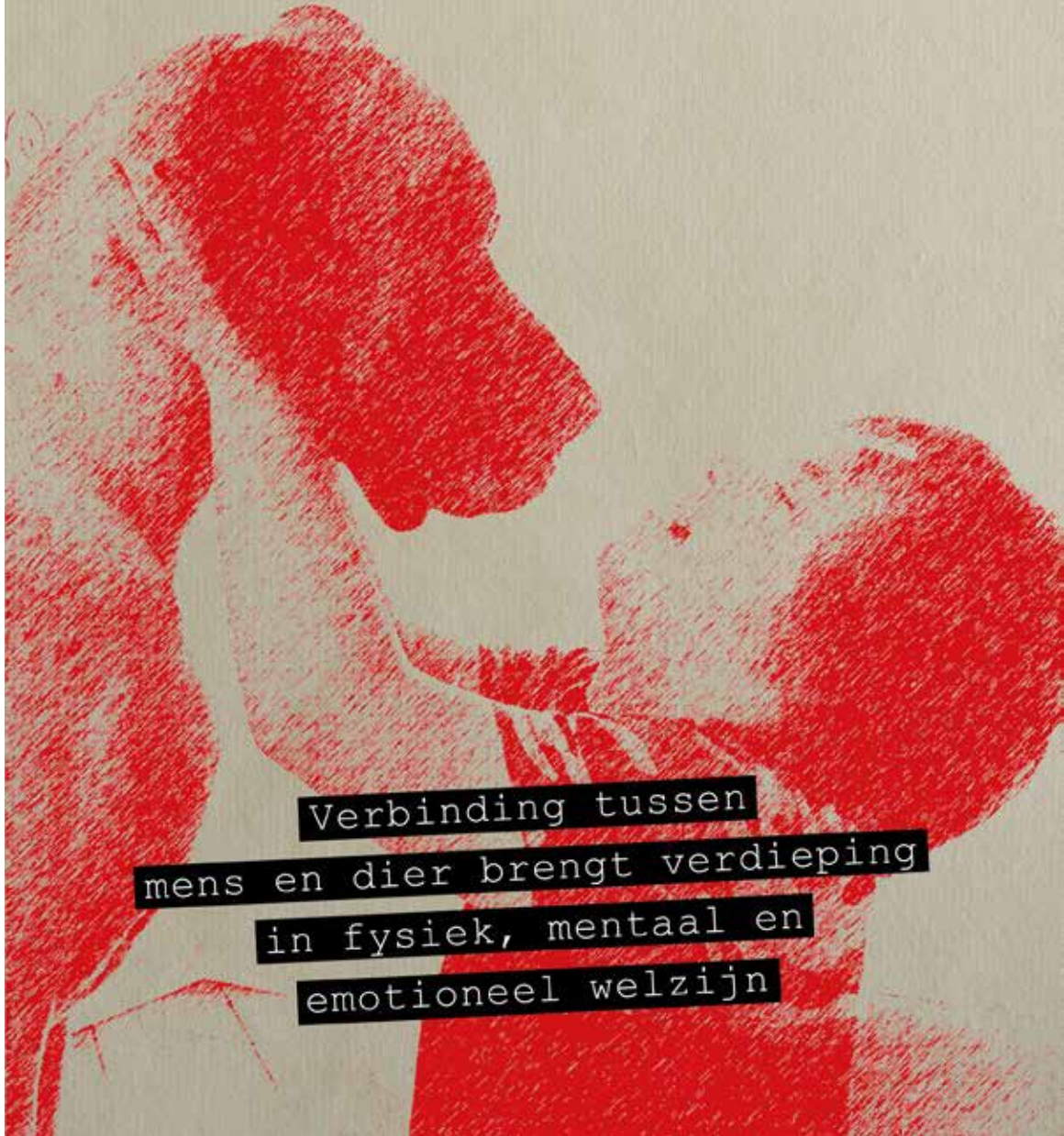
Namens de hogeschool en het lectoraat van Richard Griffioen wens ik u veel leesplezier en inspiratie toe bij het lezen van dit boekje.

Met vriendelijke groet,

Jolanda Berntsen – Wiltink MSc.
Directeur faculteit
Aeres Hogeschool Dronten

Lectoraatsplan
Animal Assisted Interventions
Richard Griffioen
AERES University of Applied Science

Verbinding tussen
mens en dier brengt verdieping
in fysiek, mentaal en
emotioneel welzijn

Liefde voor mens en dier

Op zoek naar wederzijdse afstemming

Introductie

Twee jaar geleden zijn de eerste stappen gezet om toe te werken naar het lectoraat Animal Assisted Interventions. Het lectoraat is gestart met ondergetekende, en inmiddels wordt met meerdere mensen (onderzoekers, docenten en assistenten) gewerkt aan de doelstelling van het lectoraat. Op steeds meer plaatsen in het Nederlandse zorglandschap ontstaan programma's waarin dieren een rol spelen. AAI, (dier-ondersteunde interventies) zijn interventies met behulp van dieren, die doelgericht en gestructureerd zijn, waarbij dieren bewust worden ingezet als ondersteuning op het gebied van gezondheid, onderwijs en persoonlijke dienstverlening (bijv. sociaal werk) met een positieve beleving en/of therapeutische werking als doel.

Het lectoraat Animal Assisted Interventions zal zich richten op One Health waarbij het welzijn van mens en dier on-losmakend aan elkaar verbonden zijn en op het op een verantwoorde manier inzetten van dieren in de zorg. Het lectoraat gaat nauw samenwerken met het lectoraat Human Animal Interactions van lector Kathalijne Visser.

Richard Griffioen
Lector Animal Assisted Interventions

Januari 2023

Aanleiding

Uit onderzoek van Animal-Assisted Interventions is gebleken dat er een duurzaam effect is op de sociale, emotionele, cognitieve, fysieke en psychologische ontwikkeling van mensen met een handicap of beperking.

Het toepassen van deze programma's vraagt een intensieve scholing over hoe het dier in te zetten in de interventie, boven op de eigen kennis en expertise van de (zorg)professional en tevens kennis over dierengedrag en dierenwelzijn (one health).

Inleiding

Wat zijn Animal Assisted Interventions, ofwel Dier-ondersteunde Interventies?

Op meerdere plaatsen in het Nederlandse zorglandschap ontstaan programma's waarin dieren een rol spelen. AAI (dier-ondersteunde interventies) zijn interventies met behulp van dieren, die doelgericht en gestructureerd zijn, waarbij dieren bewust worden ingezet als ondersteuning op het gebied van gezondheid, onderwijs en persoonlijke dienstverlening (bijv. sociaal werk) met een positieve beleving en/of therapeutische werking als doel. Volgens de definitie van de International Association of Human Animal Interaction Organizations (IAHAIO, 2018) kunnen AAI's worden onderverdeeld in vier categorieën: activiteiten, therapie, coaching en educatie. Hieronder worden deze categorieën nader toegelicht.

- 1) Animal-Assisted Activities (AAA) worden meestal uitgevoerd op vrijwilligersbasis door mensen en dieren die minimaal een inleidende training hebben gevolgd. Voorbeelden zijn een hondenbezoekprogramma in een kinderdagverblijf of verpleeghuis.
- 2) Animal-Assisted Pedagogy (of: Education) (AAP/E) kan worden uitgevoerd door een reguliere onderwijzer/docent of een speciaal opgeleide remedial teacher. Voorbeeld is het voorleesprogramma waarin kinderen in aanwezigheid van een hond of ander dier vloeiend leren lezen of ter ontspanning van individuele leerling.

3) Animal-Assisted Therapy (AAT) is een doelgerichte interventie die wordt gegeven door een bevoegd therapeut (zorg professional). Dit wordt gedaan om het cognitieve, emotionele of fysieke functioneren van een patiënt te verbeteren.

4) Animal-Assisted Coaching/Counseling (AAC) is een doelgerichte interventie die geleid en/of geleverd wordt door professionals die bevoegd zijn als coach of adviseur. Door middel van ervaringsgerichte technieken worden cliënten gestimuleerd tot zelfreflectie en om actief op zoek te gaan naar hun eigen oplossing voor het probleem.

Mijn aanleiding

Mijn jeugd heeft zich afgespeeld in Amsterdam en wel voornamelijk voetballend en korfballend na schooltijd (soms ook onder schooltijd). In onze huiskamer sierde in de boekenkast de 13-delige encyclopedie van Prof. Grzimek over het gehele dierenrijk. Bij de aankoop had mijn vader er een verrekijker bij gekregen. In de weekenden trokken wij geregeld erop uit de natuur in, op avontuur! Daar werd ons de liefde voor de dieren en de natuur bijgebracht. Urenlang lagen wij met onze verrekijkers op de loer om wild te spotten. Bij ons thuis in Amsterdam was het ook een kleine dierentuin, vogels, vissen, een schildpad, een konijn en een hond. Hier werd mijn interesse gewekt voor dieren.

Als Manueel Therapeut en Psycholoog ben ik ruim 40 jaar dagelijks bezig met het behandelen en begeleiden van cliënten met uiteenlopende symptomen en syndromen. Het werken met mensen is mij dus geheel niet vreemd. De afgelopen 24 jaar is daar nog een intense andere activiteit bijgekomen, namelijk het werken met kinderen en jongvolwassenen en dieren.

De interesse voor dieren in de zorg ontstond na de geboorte van onze zoon Sam. Sam heeft het syndroom van Down. Hij was nog geen uur oud toen ik dacht en ook hardop uitsprak: "Ik ga met hem met dolfijnen zwemmen". Ik wist weliswaar nog helemaal niets van Animal Assisted Interventions maar die kennis lacune was snel gedicht. Een jaar later is stichting SAM opgericht en hebben wij met een enthousiast bestuur en therapeuten een volwaardig programma gedraaid en 1600 kinderen met syndroom van Down en kinderen met autisme verder geholpen in hun ontwikkeling en niet te vergeten steun geboden voor de gezinnen daaromheen. Het programma bestond uit drie gedeelten. Deel één werd uitgevoerd voor de glaswand en omhelsde de interactie met de dolfijnen.

Deel twee was een platform sessie waar allerlei opdrachten werden geoefend en uitgevoerd en waarbij zij de gebaren leerden om de dolfijnen te trainen. Het derde onderdeel was een vrije spel sessie aan de rand van het water, tot kniehoog in het water. Uiteindelijk kregen de kinderen een opleiding tot junior dolfijn trainer.

Voor Sam betekende de sessies met de dolfijnen heel veel, toen wij in Florida waren sprak Sam nog niet, hij was inmiddels 3 jaar oud, en hij was o.a. bang om trap te lopen, je kent ze wel die trappen met open gaten waardoor je naar beneden kunt kijken, hij had nog geen zelfvertrouwen om dat aan te gaan. Na de twee weken dolfijn therapie zaten we in de auto en ik zette een cassettebandje (ja die hadden we toen nog) op met kinderliedjes en wat schetst onze verbazing, hij zong zeker 4 a 5 woorden in elke zin mee. Hij had het dus wel degelijk opgeslagen en nu de weg naar buiten gevonden en zelfvertrouwen gekregen want ook traplopen bleek geen probleem meer te zijn.

Nog een voorbeeld van een kind met autisme dat niet sprak en na drie sessies opeens de woorden papa, mama en dolfijn uitsprak, ouders in tranen (en ik ook!)

Zoals ik al zei, Animal Assisted Interventies, het begon allemaal met de Dolfijnen. Echter vanuit onder andere het oogpunt van dierenwelzijn en de veranderde opinie en inzichten hierover in de maatschappij zijn wij in 2017 met dit programma gestopt en hebben wij nieuwe programma's ontwikkeld met paarden, een activiteitenprogramma op de kinderboerderij en een virtueel dolfijn interactie programma waarover later meer.

Animal-Assisted Interventions kunnen een duurzaam effect hebben op de sociale, emotionele, cognitieve, fysieke en psychologische ontwikkeling van mensen met een handicap of beperking (zie ook: *De inzet van dieren in zorg en onderwijs, Open Universiteit en IVA, Rietveld-Piepers & Enders-Slegers, 2019, Griffioen & Enders-Slegers, 2014, Griffioen, van der Steen, Cox, Verheggen, & Enders-Slegers, 2019*).

Uit onderzoek blijkt dat AAI een positief effect heeft op meerdere gebieden van ons welzijn en welbevinden, zoals het vermogen tot betere communicatie, verbeteren van spraak-taal ontwikkeling, toenemen van sociale interactie, toegenomen concentratie, verhoogd zelfvertrouwen, vermindering van stress, verlaging van de bloeddruk en een betere taakgerichtheid en ontspanning (Beetz, 2017; Enders-Slegers, 2000; Griffioen & Enders-Slegers, 2014; Griffioen, Steen, Verheggen, Enders Slegers, & Cox, 2019; Martin & Farnum, 2002).

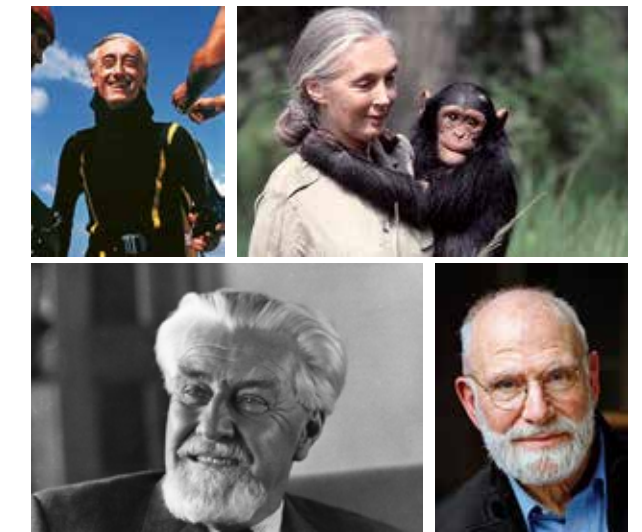
Het toepassen van deze interventies vraagt om een intensieve scholing over hoe het dier is in te zetten in een interventie. En dus is er een schone taak voor ons weggelegd.

Ik ben een enthousiast lezer van boeken over de natuur, hieronder een aantal personen die mij verder hebben geïnspireerd:

Jacques Cousteau, zijn avonturen en vooral zijn onderzoek naar de dolfijnen hebben mij veel geleerd over de sociale opbouw en de zorgzaamheid van hun community. Konrad Lorenz, zijn boeken heb ik verslonden, met name ook over "viervoeters, vogels en vissen" waarin zijn observaties van het gedrag van dieren uiterst zorgvuldig zijn beschreven. Hij is de grondlegger van het vergelijkend gedragsonderzoek bij dieren.

Oliver Sacks, door het lezen van zijn boeken bleef ik geïnspireerd om altijd weer met open blik en verwondering en liefde voor de mens te blijven kijken en luisteren. Jane Goodall (en later ook Frans de Waal), die al in een vroeg stadium de interactie tussen mens en dier uitvoerig beschreven en daarbij ook oog hadden voor het dierenwelzijn!

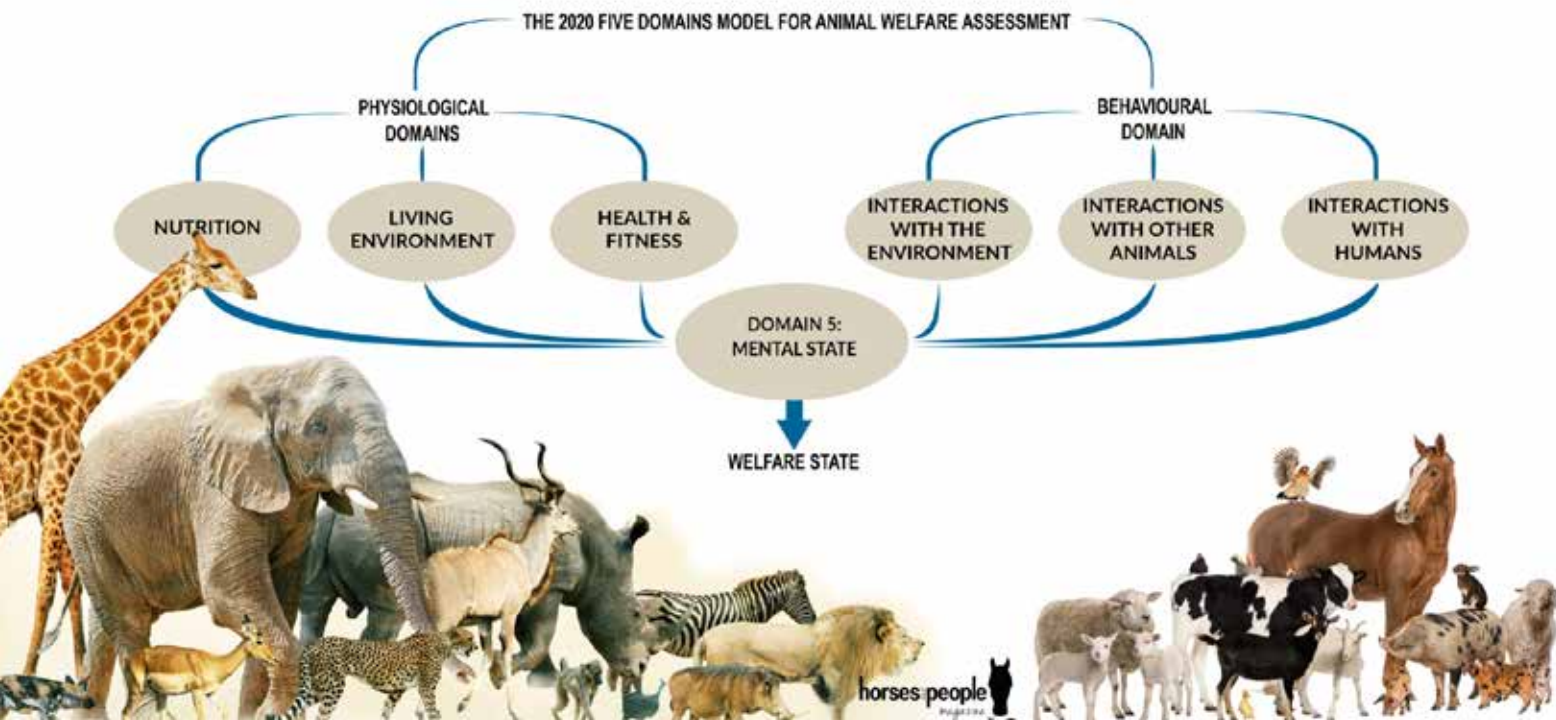
Al deze wetenschappers hebben met een wetenschappelijke blik veldonderzoek uitgevoerd en wisten dit op een heldere manier naar het publiek te brengen waardoor duizenden mensen (waaronder ikzelf) zijn geïnspireerd.

Dierenwelzijn

Er is de afgelopen jaren een grote toename geweest in het aantal Animal Assisted Interventions die worden georganiseerd in onder andere de medische en paramedische zorg en diverse gezondheidsomgevingen. AAI mag alleen worden uitgevoerd met de assistentie van dieren die in goede gezondheid verkeren, zowel fysiek als emotioneel. Daarnaast is het noodzakelijk dat de handlers (dier-begeleiders) bekend zijn met de individuele dieren die aan een interventie deelnemen. Dit om het welzijn van het dier ten alle tijde te waarborgen. Bij alle AAI's moeten professionals rekening houden met de veiligheid en het welzijn van alle deelnemers. Professionals dienen zich bewust te zijn dat het deelnemende dier, onafhankelijk van de soort, niet alleen een hulpmiddel is, maar een levend wezen. Dat er mogelijk stress bij het dier kan ontstaan wordt pas sinds enkele jaren erkent. Onderzoeken hiernaar zijn nodig om licht te werpen op de implicaties voor het dier. De afgelopen tijd is er gewerkt aan richtlijnen voor dierenwelzijn, met name de IAHAIO-richtlijn met betrekking tot het welzijn van paarden in AAI-settings is daar een

mooi voorbeeld van (IAHAIO.org). Ook het AAI Kwaliteits Register (AKR) van het Instituut voor Antrozoologie (IVA) en Animal Assisted Interventions in Zorg, Onderwijs en Onderzoek (AAIZOO) is een flinke stap in de richting voor het verantwoord werken met honden en paarden in ons werkveld. Door naar dierenwelzijn te kijken met behulp van het Five Domains model van Mellor (2018, 2020) wordt niet alleen aandacht gevraagd voor de behoeften van een dier zoals adequate voeding (domein 1) en optimale gezondheid (domein 3) evenals toegang tot een comfortabele omgeving (domein 2) die het dier in staat stelt om natuurlijk gedrag te vertonen (domein 4), maar ook voor de subjectieve ervaringen die voortvloeien uit deze domeinen; de mentale staat van het dier (domein 5). Dit model biedt een systematische methode om te bepalen hoe ons handelen het welzijn van de gehouden dieren beïnvloedt. In de laatste update van het model is het domein gedrag uitgebreid met interacties met andere dieren/soortgenoten en de interacties met mensen.

Lectoraat AAI

Het lectoraat zal via praktijkgericht onderzoek de effecten van AAI op het welzijn van de mensen aantonen waarbij het welzijn van het dier niet uit het oog verloren wordt.

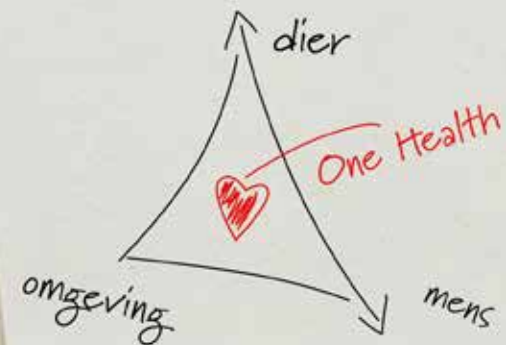
Het onderzoek dat binnen een lectoraat plaatsvindt heeft een directe aansluiting met de praktijk, de resultaten dienen dan ook direct toepasbaar te zijn in de beroepspraktijk. Er zijn altijd partners uit de beroepspraktijk, het bedrijfsleven of de publieke sector betrokken bij het lectoraat. De vragen die hier leven trachten wij tezamen door middel van onderzoek te beantwoorden en de resultaten te implementeren. Een belangrijk aspect is ook het doorvertalen van de resultaten naar het onderwijs.

Het lectoraat Animal Assisted Interventions zal streven naar bekendheid, acceptatie en legitimering van het op verantwoorde manier inzetten van dieren in de zorg ter bevordering van het

welzijn van de mensen en dieren (One Health) en een bijdrage leveren aan het praktijkgericht onderzoek.

Randvoorwaardelijk is daarbij dat er richtlijnen ontwikkeld gaan worden op basis van best practices en evidence based research met betrekking tot de uitvoering van AAI-programma's. Het lectoraat zal zich inzetten voor nationale en internationale netwerkvorming in onderzoek en onderwijs en samen met het lectoraat Human Animal Interactions gaan werken aan een ongoing leerlijn voor professionals. Het lectoraat wordt ondersteund door een Kenniskring. De Kenniskring van het lectoraat bestaat uit collega-onderzoekers en docenten van de Hogeschool. (Team praktijkgericht onderzoek en team Diergezondheid en Management)

Doelstelling

Doel lectoraat

Het doel is het ontwikkelen van best practices (richtlijnen), protocollen en campagnes om de bekendheid en zichtbaarheid van AAI te vergroten. Daarbij is de One Health benadering centraal.

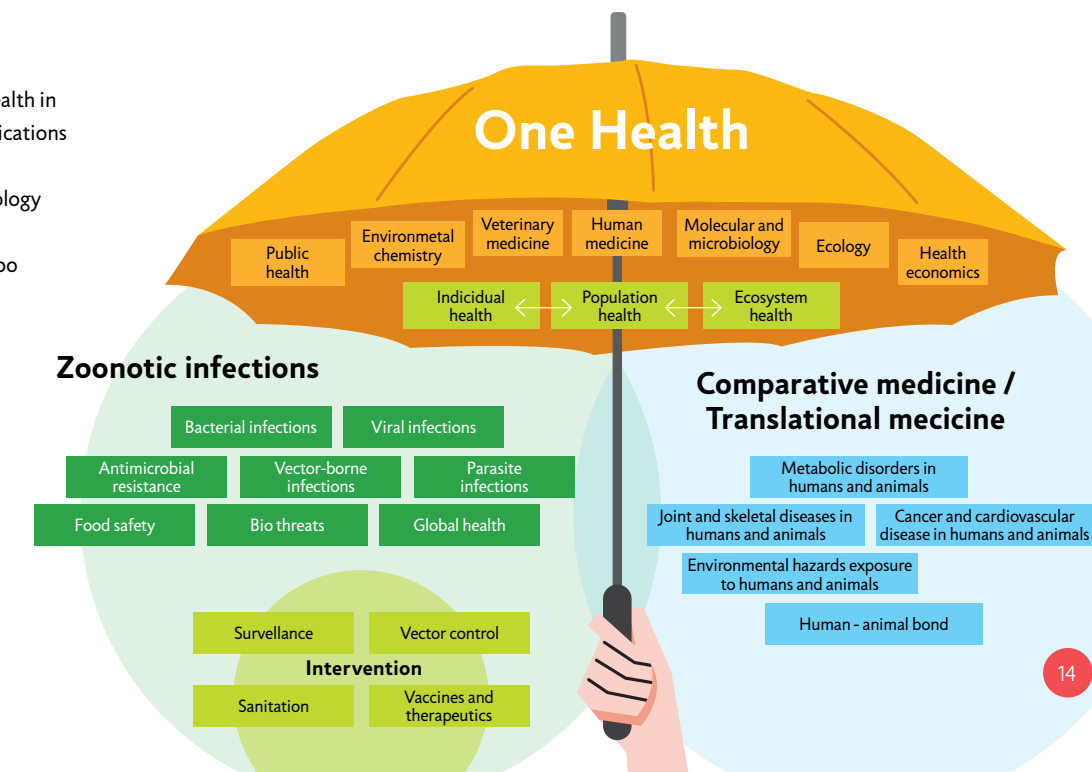
Het lectoraat werkt vanuit het team praktijkgericht onderzoek op unieke wijze samen met de faculteiten Diergezondheid en Management, Hippische bedrijfskunde, het lectoraat Human Animal Interactions, en het practoraat Dierenwelzijn en gezondheid.

Het lectoraat zal d.m.v. Virtual Reality toepassingen en Robotica nieuwe technologie toevoegen aan het werkveld. In de zorg wordt al enige tijd gebruik gemaakt van virtual reality (VR).

Lerner, H, Berg, C. The concept of health in One Health and some practical implications for research and education: what is One Health? Journal of Infection Ecology and Epidemiology, 2015;5: 25300
<http://dx.doi.org/10.3402/iee.v5.25300>

Virtual reality is een virtuele omgeving waarin de gebruiker volledig visueel wordt opgenomen, daarnaast kunnen geluid en interactie ook onderdeel zijn van deze ervaring.

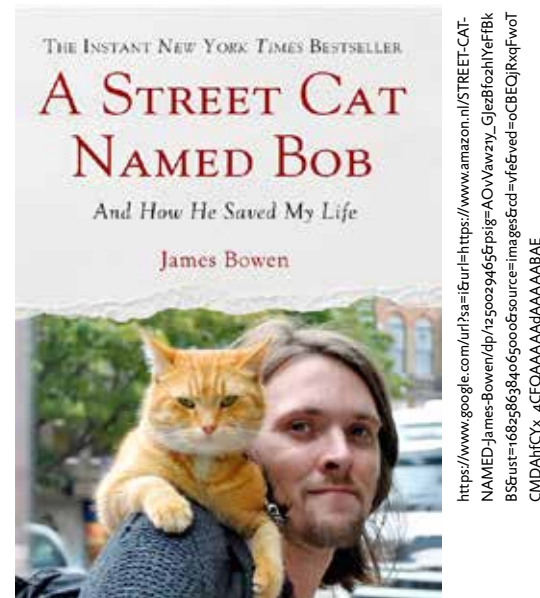
Het One Health concept wil zoveel zeggen dat dier en mens welzijn on-losmakend aan elkaar verbonden zijn en dat er een wederkerige invloed is, zelfs met de omgeving. One Health erkent dat de gezondheid van de mensen verband houdt met de gezondheid van dieren en met de kwaliteit van de omgeving (Pinillos, 2018; Center for Disease Control, VS).

Om de ultieme uitleg van One Health te illustreren geef ik u het volgende citaat,
Dit gaat over een succesvolle zakenman die aan lagerwal beland en een verwaarloosde rode kater ontmoet. Hoewel hij nauwelijks voor zichzelf kan zorgen, neemt hij de rode kater mee naar de dierenarts en verzorgt hem tot hij weer op eigen poten kan staan. Maar Bob besluit te blijven en de twee worden onafscheidelijk. Bob volgt James overal, in de bus, in de metro, en als hij geen zin heeft om te lopen zit hij op James' schouder. Samen verdienen ze hun kostje op straat en worden al gauw beroemd.

“Soon the two were inseparable and their diverse, comic and occasionally dangerous adventures would transform both their lives, slowly healing the scars of each other’s troubled pasts!

In het kader van AAI is One Health vooral belangrijk om te kijken naar bijvoorbeeld het natuurlijk gedrag van het dier. De interactie in AAI moet voor beiden iets opleveren. Voor het dier moet het verrijkend zijn en zeker spel en speel activiteiten inhouden die dicht bij het natuurlijk gedrag van het dier horen. Wij zullen bijvoorbeeld een geitje niet door een hoepel laten springen maar wel op een plateau laten klimmen samen met de kinderen.

Dat is natuurlijk gedrag van kind en dier, want ieder kind wil graag ergens opklimmen, dat lijkt wel een aangeboren neiging te zijn die in ieder geval bij de geitjes ook aanwezig is. Om in onderzoek het One Health concept te gebruiken is het dus noodzakelijk dat wij het gedrag van het dier en van de cliënt monitoren. Dat kan op een wetenschappelijke manier door middel van video analyse van gedrag, van dier en cliënt apart, door bijvoorbeeld hartslagmeting of motion trackers of cortisol/oxytocine metingen bij mens en dier.

Op een andere wijze verwoord: Om onderzoek naar One Health te doen is een research design gestoeld op twee pijlers nodig:

1. De voordelen en risico's van AAI bij deelname voor mens en dier moeten worden geïdentificeerd. Er moet zoveel mogelijk verrijkgingsgedrag en welzijn voor de dieren gestimuleerd worden en angst en gezondheidsrisico's minimaliseren.
2. De onderlinge relatie en de wederzijdse invloed van de deelnemende mensen en dieren tijdens AAI moet verder onderzocht worden. Wat gebeurt er tussen mens en dier? Hoe beïnvloeden zij elkaar?

Om AAI op een verantwoorde manier te kunnen beoefenen moeten therapeuten en begeleiders zorgen voor adequate voorzieningen en protocollen zodat de gezondheid en het welzijn van alle betrokken patiënten, cliënten, therapeuten, begeleiders, personeel, dieren en bezoekers voortdurend bewaakt en beschermd worden. Een interdisciplinaire aanpak van One Health zal deze doelstelling mogelijk maken. Voorbeelden van voorwaarden en adviezen voor het verantwoord kunnen opzetten van AAI in de context van een One Health benadering zijn:

1. Een duidelijke beschrijving van de doelstellingen en activiteiten van het AAI-programma.
2. Screening/intake procedures om mensen, dieren en een geschikte omgeving (indien relevant) te matchen om de opbrengsten voor iedereen te maximaliseren.
3. Getrainde zorgprofessionals in de humane gezondheidszorg die de omstandigheden, voortgang en geschiktheid van deelnemers aan het programma om met dieren te werken, kunnen beoordelen.

4. Dierenprofessionals die geschikte dieren voor het programma kunnen selecteren, en tezamen met zorgprofessionals zorg- en behandelingsprogramma's kunnen definiëren en het dierenwelzijn voortdurend kunnen beoordelen.
5. Voorzieningen en middelen (dier- en mensvriendelijke ruimtes en goede spel- en speelmaterialen) die deelnemers aan het programma gedurende de hele duur van de interventies ondersteunen.
6. Samenwerkings-netwerken die uitgebreid advies en ondersteuning mogelijk maken op gebieden waarin niet voorzien is in het programma, bijv. andere therapeuten, begeleiders en instituten.
7. Organisaties en instellingen die kunnen helpen bij het systematisch analyseren en vastleggen van gegevens om bij te dragen tot evidence based interventions en best practices (Hogescholen en Universiteiten)

Theorie en hypothese

Een aantal theorieën en hypothesen dienen ter verklaring van de effecten die optreden tijdens dier-ondersteunde interventies.

De Biophilia hypothese (Wilson, 1984)

Mensen hebben de aangeboren neiging om zich te verbinden met de natuur en met dieren. Deze hypothese stelt dat er een groeiende aandacht is voor de rol die contact met de natuur kan spelen in de ontwikkeling van kinderen. De natuurlijke omgeving is belangrijk bij het bevorderen van de optimale ontwikkeling van kinderen en volwassenen. Op basis van onderzoek concluderen de Gezondheidsraad en de Raad voor Ruimtelijk, Milieu- en Natuuronderzoek (2004) dat de ontwikkeling van kinderen baat heeft bij gevarieerd, regelmatig en direct contact met de natuur. Natuurlijke plekken bieden mogelijkheden voor vrije exploratie en motoriekontwikkeling. Ze bevorderen eveneens zintuiglijke ervaringen en andere ervaringen die bijdragen aan een evenwichtige persoonlijke ontwikkeling.

De theorie van social support en attachment (Ainsworth, 1979; Cobb, 1976; Enders-Slegers, 2000; Serpell et al., 2017), verklaart de gunstige effecten van interacties tussen mens en dier op basis van sociale buffering en gehechtheid. De attachment (Bowlby, 1979) theorie beschrijft de wijze waarop hechting tot stand komt. Volgens Bowlby heeft dat een voorspellende waarde voor de emotionele ontwikkeling van een kind op latere leeftijd. Het niet veilig gehecht zijn kan leiden tot verschillende moeilijkheden zoals leerproblemen, problemen met zelfwaardering en eigenwaarde en moeite hebben met het aangaan van relaties. Door middel van een AAA-programma, waarbij het dier als transitional object fungeert, kan op voornamelijk non-verbale wijze gewerkt worden aan het herstel van de hechtingsrelatie en de afstemming tussen kind en dier. Een verbeterde afstemming en toegenomen synchronie met de dieren leidt bij de kinderen tot een toename van sociale interactie en communicatie. Dieren kunnen daarbij een bron van troost en veiligheid zijn.

Volgens de sociaal-cognitieve theorie van Bandura leren kinderen door anderen te observeren (Bandura, 1979; Cavicchi & Frances, 2013). We leren van elkaar, dus waarom niet leren van andere dieren dan mensen. Volgens definities van de leertheorie, zoals operante en klassieke conditionering, heeft een succesvol uitgevoerde taak de neiging om te leiden tot een spontane toename van dat gedrag en een afname van vermijding.

Het Biopsychosociaal model

Dit model beschrijft de effecten van mens-dier interactie op fysiologische parameters, zoals hartslagvariabiliteit, cortisol- en oxytocinespiegels als indicatie van waargenomen stress, en ook het effect op verbetering van sociaal gedrag door verlaagde cortisolspiegels en verhoogde oxytocinespiegels tijdens de interactie met een dier (Beetz, Uvnäs-Moberg, et al., 2012; Handlin et al., 2011). Dat brengt mij ook bij een ander thema van mijn lectoraat en dat is afstemming/synchronie.

De theorie van Stern verklaart de ontwikkeling van het zelf van het kind, van non-verbaal tot verbaal via affectieve afstemming. Affectieve afstemming speelt een belangrijke rol bij het ontwikkelen van de kennis van een kind over zijn/haar eigen gevoelservaringen en zelfbewustzijn. Het gebruik van affectieve afstemming in interacties draagt bij aan de kwaliteit van de relatie tussen moeders en hun baby's. De theorie wordt toegepast op de interactie tussen kind en dier zoals voorgesteld door Myers (2007) en Finck (1993) en suggereert dat kinderen en bepaalde dieren, zoals paarden, honden, dolfinnen en kinderboerderijdieren, dezelfde soort en kwaliteit van affectieve afstemming vertonen die is aangetoond in moederkind gehechtheid.

Synchronie is een waarneembaar patroon van dyadische interactie (het geheel van interacties tussen twee partijen) dat wederzijds gereguleerd, wederkerig en harmonieus is (Harrist en Waugh, 2002). Het vermogen om synchronie te bereiken bij dyadische interacties vergemakkelijkt de sociale, emotionele en cognitieve groei van het kind. Synchronie is een belangrijk kenmerk van vroege interacties tussen zorgverlener en kind en vermoedelijk van groot belang voor het latere functioneren van het kind. Door toename van synchronie en afstemming ontstaan meer sociale interactie en veilige gevoelens (hechting en gehechtheid), minder probleemgedrag en verhoging van de spraak en taalontwikkeling.

Afstemming/synchronie is het onderling afstemmen op elkaars lichaamstaal dat we min of meer onbewust doen, zoals belangstellend naar voren leunen als je gesprekspartner aan het woord is. Het is een wederzijds gereguleerd ritmisch gedragspatroon en een belangrijk onderdeel van sociale interacties.

Andere voorbeelden van synchronie/afstemming zijn onder andere wanneer twee mensen elkaar op straat tegenkomen en willen passeren dan is afstemming gewenst om niet op elkaar te botsen. In de dierenwereld is synchronie prachtig te zien aan

de grote zwermen spreeuwen, zij vliegen massaal in dezelfde richting en botsen niet op elkaar, en wat dacht u van de grote scholen vissen en niet te vergeten de dolfinnen, die prachtig op elkaar afgestemd zwemmen. Ook bij de mensen is bijvoorbeeld een mooi voorbeeld hoe mensen met elkaar dansen of in een wat minder vrolijke omstandigheid als leger marcheren. Dit alles vindt plaats met grote mate van afstemming op elkaar.

Het theoretische construct van synchronisatie kan alle of de meeste bestaande theorieën over de positieve effecten van mens-dier interacties verenigen, waaronder de social learning theory, social support, biophilia hypothese en biopsychosociaal model. Zoals de biophilia hypothese suggereert, verklaart de neiging van mensen om zich aan te verbinden met andere levensvormen waarom dieren ons aantrekken en onze aandacht vasthouden, wat een

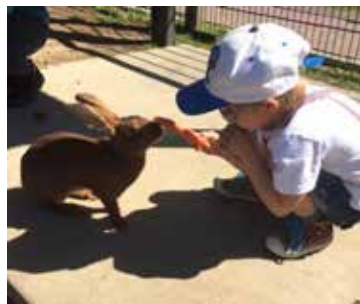
wederzijds afgestemd gedrag impliceert. De theorie van sociale ondersteuning en hechting laat zien dat een hoge mate van moeder-kindsynchronie bijdraagt aan de hechting van kinderen aan hun verzorgers, anders gezegd, synchronie vormt de basis voor sociale steun en gehechtheid. Het synchroniseren van gedrag heeft een positieve invloed op sociale vaardigheden, zoals ook wordt voorgesteld in de sociaal-cognitieve theorie over AAI. Ten slotte geeft het biopsychosociale model inzicht in het fysiologische mechanisme dat effect heeft op sociaal gedrag, namelijk een afname van cortisolspiegels en daarmee een positief effect op sociaal gedrag tijdens mens-dier interacties (Beetz, Julius, Turner, & Kotrschal, 2012; O'Haire, McKenzie, Beck, & Slaughter, 2013), vergelijkbaar met wat onderzoekers hebben gevonden in het geval van interacties tussen zorgverleners en kinderen. Afstemming lijkt aan de basis te liggen van iedere interactie, hoe meer afstemming hoe meer veiligheid en mogelijkheid tot sociale interactie.

Hieronder een korte uitleg over afstemming/synchronie en hoe kan dat mooier dan zonder woorden, de plaatjes zeggen genoeg en zoals u ziet zijn het dag/dagelijkse taferelen, afstemming is een basis om te komen tot interactie en gevoelens van veiligheid en hechting! Als eerste de mens-mens afstemming, zo ook in het dierenrijk hier geïllustreerd door de twee paarden, by the way dit zijn gewoon vakantiefoto's, dus niet geënceneerd. De laatste laat de ultieme afstemming zien tussen mensen en dier. Voor kinderen met bijvoorbeeld het syndroom van Down of een Autisme Spectrum Stoornis is het lastig om synchronie met anderen te bereiken door de delay in hun verwerking. Juist synchronie is echter belangrijk voor het versterken van de onderlinge band tussen twee personen en het aanleren en versterken van sociale vaardigheden. In AAI-programma's leert het kind (of de volwassene) het gedrag van het dier te lezen, zodat hij/zij leert 'afstemmen' op het gedrag van het dier. Dit wordt geacht eenvoudiger te zijn, omdat de interactie met een dier veelal non-verbaal verloopt. Een belangrijk idee achter de werking van AAI is dat de cliënt uiteindelijk leert om deze

nieuwe verworven manier van afstemmen over te dragen op menselijke interacties, wat kan resulteren in verbeterde sociale vaardigheden (Atzil, Hendler, & Feldman, 2011; R. Griffioen, van der Steen, Cox, Verheggen, & Enders-Slegers, 2019b; Richard Eric Griffioen et al., 2019; Leclère et al., 2014).

Uit mijn eerdere onderzoek zijn de volgende conclusies te trekken:

- A) Synchronie lijkt een rol te spelen in interacties tussen kind en dier en kind en therapeut tijdens AAT. De resultaten van Dog-Assisted therapie voor kinderen met DS en kinderen met ASD laten een significante toename zien in synchrone bewegingen van kind en hond tijdens de laatste therapiesessie. De resultaten van het onderzoek naar verbaal gedrag bij het nemen van beurten tussen kind en therapeut tijdens Dolphin Assisted Therapie zijn gedeeltelijk in lijn met onze verwachtingen dat synchronisatie van verbalisaties (turn-taking) zou verbeteren tijdens Dolphin Assisted Therapie.
- B) In lijn met eerder onderzoek (Beetz et al., 2012; Nathanson, 1998; Nathanson et al., 1997; Viau et al., 2010), vonden we ook een verbetering in sociale vaardigheden en verbalisatie in Dolphin Assisted Therapy en een verlaging van de cortisolspiegels binnen elke sessie Dog Assisted Therapy als een indicatie van een afname van waargenomen stress tijdens therapie met honden.

Onderzoeksvraag

“Welke stimulans is nodig om de sector te professionaliseren zodat AAI een geaccepteerde methodiek wordt binnen One Health?”

De thema's die bij deze onderzoeksvraag passen zijn: One Health, de Maatschappij, Technologie en Impact.

Deelvraag 1

Welke professionele aanpak is nodig ten behoeve van het implementeren van het One Health concept in Animal Assisted Interventions?

Deelvraag 2

Op welke wijze kan de mens-dier interactie onder de aandacht worden gebracht in de maatschappij?

Deelvraag 3

Welke nieuwe technologieën kunnen bijdragen aan de professionaliseren van de toekomstige sector?

Deelvraag 4

Welke impact heeft het effect van Animal Assisted Interventions op het welzijn van de mens en dier?

Voor de beantwoording van deelvraag 1, in het kader van het One Health concept, verdient AAI's nader onderzoek. Het is een interessante dimensie om de mogelijke positieve impact op de menselijke houding ten opzichte van dieren te onderzoeken. Een groeiend aantal onderzoeken suggereert dat blootstelling aan gezelschap van dieren, vooral tijdens de kindertijd, verrijkende langetermijneffecten kan hebben op de houding en waarden van mensen ten opzichte van dieren en hoe ze zouden moeten worden behandeld (Serpell, 2017)

Een belangrijk onderdeel van de beantwoording van de deelvragen, met name deelvraag 1 en deelvraag 4 is het onderliggende construct van afstemming (synchronie). Welke afstemming processen spelen zich af tussen cliënt en dier, begeleider/therapeut en dier en tussen cliënt en begeleider/therapeut?

Met betrekking tot de beantwoording van deelvraag 1 en 2 is het van belang aandacht te vragen voor Animal Assisted Interventions door (publieke) campagnes, voorlichting, symposia naar aanleiding van onderzoeksresultaten en publicaties op te zetten? Bijvoorbeeld door aandacht te vragen voor de inzet van dieren op een zorgboerderij, de inzet van coaching met paarden voor ex-verslaafden en de inzet van psychosociale hulphonden. Door met campagnes/voorlichting (h)erkenning te creëren kunnen wij de mindset in de maatschappij met betrekking tot AAI beïnvloeden. De ontwikkeling van Virtual Reality (deelvraag 3) in AAI is een nieuwe dimensie die van grote waarde zou kunnen zijn voor de doorontwikkeling van deze programma's en waarbij het dierenwelzijn gewaarborgd is.

Onderzoeksplan

De wetenschappelijke theorieën, het theoretisch kader die wij gaan gebruiken voor de beantwoording van de onderzoeksvragen:

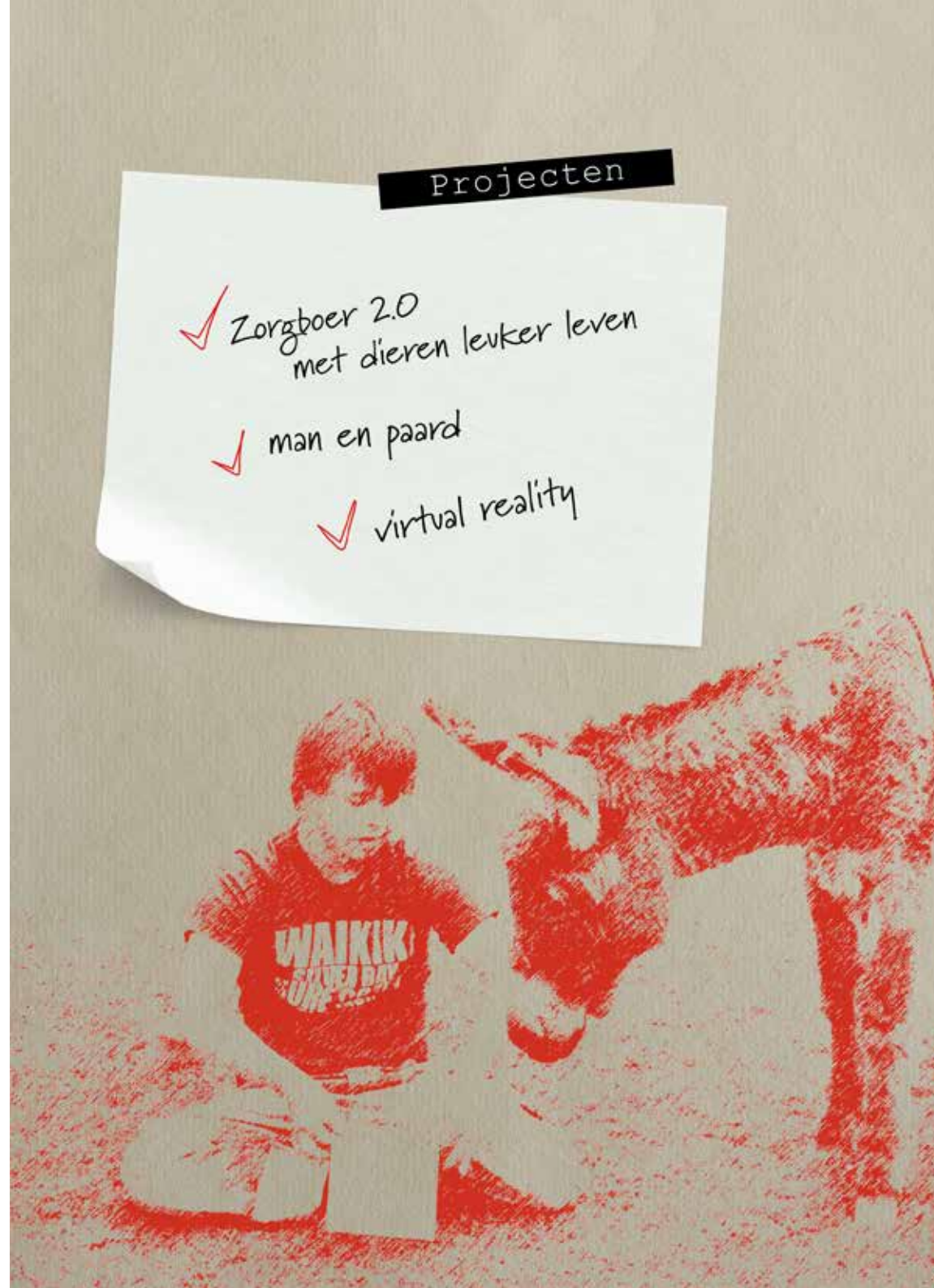
Enactivisme, legt uit dat alle levende systemen, in dynamische interactie met de omgeving, zichzelf en de wereld leren kennen en erover “denken” via hun lichaam, via hun zintuigen zoals voelen, ruiken, horen, zien, dat wil zeggen de sensomotorische processen die plaatsvinden. En tevens dat de mechanismes van relatievorming hetzelfde zijn en dat de relatie embodied is (lichamelijk).

Enactive antrozooology veronderstelt dat een relatie mens en een ander dier evengoed mogelijk is als tussen mens en mens en dier en dier. En dat de effecten van een relatie tussen mens en dier dezelfde kunnen zijn als tussen mens en mens en daardoor dezelfde psychologische mechanismen kunnen gelden, namelijk gedrag en emoties afstemmen en nieuwe gedragspatronen ontwikkelen (Verheggen, T., Enders-Slegers, M. J., & Eshuis, J. 2017)

De Dynamische systeemtheorie, de mens kan pas werkelijk begrepen worden in de context van zijn relaties (Van Geert, P. L. C. (1995).

En als laatste de ontwikkelingspsychologie volgens Daniel Stern, die vooral over afstemming tussen moeder en kind gaat en waar de non-verbale afstemming een centrale rol speelt. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zullen de volgende onderzoeksplannen uitgevoerd gaan worden (Stern, D. N. 2018).

Projecten

Zorgboer 2.0 en Kinderboerderij dieren

Aanleiding/achtergrond/waarom dit onderzoek

In gesprekken met verschillende zorgboeren en met de directie van de Federatie landbouw en zorg zijn een aantal belangrijke aandachtspunten naar voren gekomen die betrekking hebben op het functioneren en legitimeren van werken/aanwezig zijn op een zorgboerderij voor kwetsbare mensen zoals kinderen en jongvolwassenen met syndroom van Down of met autisme en ouderen met licht tot verder gevorderde stadia van dementie. Zeker ook de steeds strenger wordende regelgeving rondom dierenwelzijn speelt een belangrijke rol. Er is met name behoefte aan een inventarisatie van hoe en met welke doelgroepen en dieren er wordt gewerkt in AAI-programma's en aan het uitbrengen van richtlijnen met betrekking tot hoe een programma's verantwoord is op te zetten met zorg voor mens en dier. Vanuit de maatschappij is er ook behoefte aan het aantonen van de effecten die dit soort programma's hebben op de ontwikkeling en de kwaliteit van leven van de cliënten en de zorg daarbij voor het dier.

Doel van dit project

Het verder professionaliseren (vaak van onbewust bekwaam naar bewust bekwaam) van het werkveld zodat er op verantwoorde manier AAI-programma's worden uitgevoerd met inachtneming van het welzijn van mens en dier. De beantwoording van alle deel/onderzoeksvragen draagt bij aan dit doel.

Vraag

Wat is de invloed van het AAI-programma op het welzijn, de lichamelijke gezondheid en het sociaal gedrag van de genoemde groepen cliënten en de dieren en op welke wijze ervaart de omgeving (familie, begeleiders) de invloed van het AAI-programma? (Zie ook deelvraag 1, 2 en 4)

Onderzoeksopzet en Methode

Werkpakket 1

Enquête en semigestructureerde interviews ter inventarisatie wat de vragen zijn die leven bij de zorgboeren, en tegen welke problemen zij aanlopen. Waarmee zouden zij geholpen zijn. Welke doelgroepen bedienen zij? Geven zij al AAI's en welke, met welke dieren. Hoe hebben zij het dierenwelzijn gewaarborgd, kunnen zij daarvoor nog hulp gebruiken?

Werkpakket 2

Verkennd effect onderzoek naar de impact van AAI (met name activiteiten) bij verschillende doelgroepen (kinderen/ jong volwassenen met syndroom van Down en/of autisme en een groep van ouderen die varieert van lichte dementie verschijnselen tot een gevorderd stadium van dementie) en met verschillende diersoorten.

Werkpakket 3

Richtlijn ontwikkeling voor een AAA-programma (Animal Assisted Activity) voor verschillende doelgroepen op de boerderijen voortkomend uit de inventarisatie en verkennend onderzoek.

Werkpakket 4

Een (e-learning) trainingsprogramma en webinars opzetten om de richtlijnen en protocollen te implementeren en het mens en dierwelzijn te waarborgen

Werkpakket 5

Organiseren van een symposium/workshop voor alle stakeholders

Man en Paard

Inleiding

Terwille verslavingszorg biedt hersteltrajecten voor manlijke cliënten met een verslavingsachtergrond en justitieel traject. Het betreft een doelgroep die kampt met meerdere keren terugval in crimineel gedrag of verslavingsgedrag, en daardoor moeizaam re-integreert in de maatschappij. Deze doelgroep is landelijk groot en heeft een gebrekkige emotie- en of agressieregulatie, waardoor er wordt teruggevallen op oude patronen en coping strategieën zoals antisociaal gedrag, het gebruik van middelen of recidive in criminaliteit. Behandeling vraagt zelfregulerend vermogen.

Leren leiding te nemen over je eigen leven, verantwoordelijkheid leren dragen en verbinding maken. Is agressieregulatie onvoldoende aanwezig, dan is dit een belemmerende factor voor de behandeling van verslaving en antisociaal gedrag.

Dieren geven een wezenlijke bijdrage aan het mens-zijn en kunnen daarom van grote toegevoegde waarde zijn als gesprekken en woorden onvoldoende bodem krijgen. Het coachen met behulp van dieren is een onderdeel van Animal Assisted Interventions, in deze setting Animal Assisted Coaching. Het coachen met paarden, zoals in dit onderzoek beoogd is, valt onder de laatstgenoemde (IAHAIO White paper, 2018).

Er zijn een aantal wetenschappelijke onderbouwingen die de inzet van dieren bij herstel positief bevestigen (Cerulli et al., 2014, Kovacs et al., 2020).

Een paard communiceert anders dan een mens. Het paard heeft geen vooroordeel en reageert hoofdzakelijk op lichaamstaal, waardoor ze het gedrag en reacties van mensen kunnen spiegelen. In het onderzoek zal gebruik worden gemaakt van in het wild geboren of 'pure bred' paarden, omdat deze paarden nog heel zuiver in de communicatie zijn en nog niet afgestompt door menselijke communicatiefouten.

Het paard zal het gedrag spiegelen en kan diepere motieven aan het licht brengen. Dit draagt ertoe bij dat een cliënt, vanuit dit ervaringsgerichte werken, zicht krijgt op het eigen (non-verbaal) gedrag, en met begeleiding en gesprekken in de behandeling dit gedrag weet om te zetten naar verbeterde zelfregulatie. Dit is een belangrijke basis voor herstel van verslaving en crimineel gedrag.

Doel

Het project wil onderzoeken of met de inzet van in 'pure bred' paarden (d.w.z. in het wild geboren) een afwijkende invalshoek kan bieden die bijdraagt aan bewustwording van eigen

gedrag van de cliënt? Het doel is een handleiding waarmee de groepsgerichte behandeling van verslaving wordt ondersteund door ervaringsgerichte interventies die gedragsverandering bewerken met de inzet van 'pure bred' paarden.

Vraag

Leidt de inzet van paarden coaching tot verbetering van agressie/emotieregulatie bij ex-verslaafden en het voorkomen van recidiverende verslaving?

Methode

Vragenlijsten Kwaliteit van leven (QoL) en emotie-agressie regulatie, video analyse mbt afstemming tussen mens en dier, HRV-metingen bij client en paard en observatie/registratie van gedrag van het paard (gericht op stress en ontspanning).

Virtual Reality en Robotica, The New Breed

Vandaag zal ik vooral de inzet van Virtual Reality bespreken: Sommigen geloven dat Virtual Reality dezelfde impact zal hebben op het leven van mensen als de komst van smartphones.

VR kan de manier veranderen waarop we communiceren of therapie ondergaan, we kunnen de natuur in ons leven brengen zonder te reizen en zonder dieren in hun dagelijks leven te storen.

The New Breed wil zoveel zeggen als:

Hoe onze geschiedenis met dieren en de domesticatie ervan een voorbeeld kan zijn van hoe en of op welke manier wij op eenzelfde wijze Virtual Reality en robotica een plaats in onze samenleving gaan geven. Dus niet als vervanging of concurrentie maar als samenwerking (Darling, K. (2021).

Virtual Reality is een nieuwe technologie die binnen het lectoraat verder onderzocht gaat worden. Wat zou het toch mooi zijn als na een fysieke interactie met een dier na een aantal keer deze ervaring door middel van VR voortgezet, ondersteund of bestendigd kan worden.

Dit willen wij onderzoeken voor verschillende diersoorten, in aansluiting op het VR programma met dolfijnen, vervolgens met paarden, honden en kinderboerderijdieren. Momenteel gebruiken wij in het zwembad al de VR module zwemmen met dolfijnen en het is verassend om te zien hoeveel ontspanning dit teweeg brengt bij de kinderen, weliswaar is water ook een medium waarin men makkelijk ontspant maar de toevoeging van VR lijkt voor ontspanning te zorgen.

Na afloop van deze middag kunt u tijdens de receptie de opgelopen spanning weer reduceren omdat op een paar plekken het mogelijk is om de VR zelf te ervaren. Of het nu met de dolfijnen is of in een weiland met paarden. Persoonlijk kan ik u aanraden om in de stal met de konijnen te gaan zitten.

Doel

Het doel van de programma's is de verbetering van de kwaliteit van leven en het aanleren van levensvaardigheden. In het bijzonder de communicatieve vaardigheden ontwikkelen, concentratie vergroten, zelfredzaamheid vergroten en sociale interactie bevorderen.

Vraag

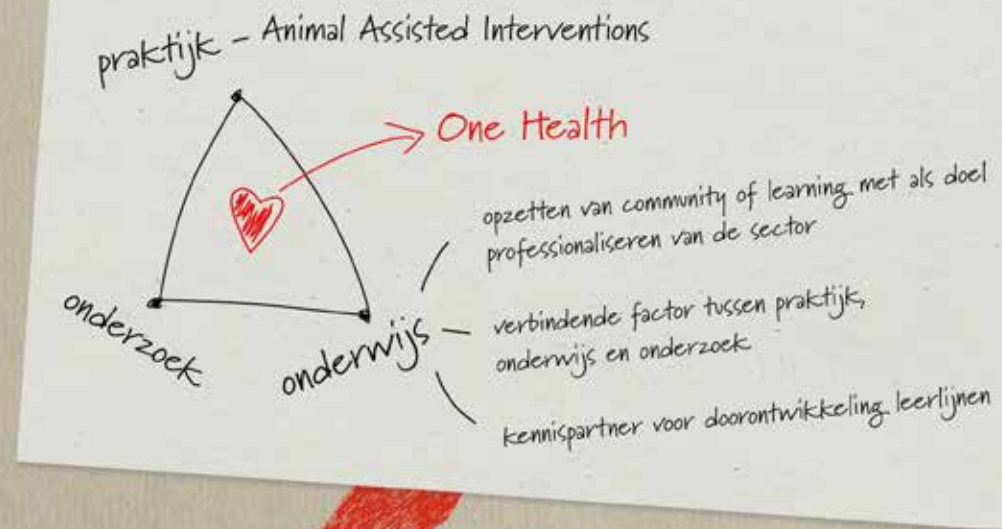
De vraagstelling van dit project luidt als volgt: Welke meerwaarde heeft een Virtual Reality (VR) toepassing om de psychosociale ontwikkeling (communicatieve vaardigheden, zelfredzaamheid en concentratie) van kinderen met verschillende hulpvragen te stimuleren?

Methode

Vragenlijst onderzoek bij de begeleiders/ouders over spraak/taal ontwikkeling, sociale interactie en zelfredzaamheid.
Video analyse om te kijken naar sociaal gedrag.
Motion trackers om het activiteitsniveau vast te leggen en afstemming tussen cliënten onderling.
In een later stadium eye-tracking analyse om te onderzoeken waar de mensen nu het meest op gericht zijn.

Onderwijs

Onderwijs

Uitgangspunt is aansluiting op internationale en nationale ontwikkelingen in AAI, het op één basisniveau brengen van de mensen die met de dieren werken, het stimuleren van goed opgeleide mensen die praktijkgericht en semi-wetenschappelijk onderzoek kunnen verrichten. Het gaat ook om het kunnen aanleveren van data aan senior onderzoekers van het hoger beroepsonderwijs en van de universiteit. Tot slot gaat het ook om het herkennen van onderzoeksvragen en deze kunnen omzetten tot onderzoeksvorstellen. Deze mensen zijn dus overkoepelend tussen werkveld en onderzoek en hebben de kennis op dit gebied, waarmee zij een brug kunnen slaan tussen de praktijkwerkers en de kennisinstituten.

Doel

Het opzetten van een curriculum HAI/AAI, met als doel de basiskennis in Nederland op eenzelfde niveau te brengen. Daarin vooral ook aandacht voor de rol van het dier in de verschillende AAI-programma's en voor innovatie o.a. door Robotica en Virtual Reality. Onderwerpen als ethiek, afstemming en dierenwelzijn zijn erg belangrijk met betrekking tot het uitvoeren van programma's en onderzoek.

Het lectoraat levert en bijdrage aan Post-Hbo opleiding therapie met de inzet van dieren en het verzorgen van gastlessen bij de Minor Dieren in therapie, training en coaching.

Samenvattend

One Health is een centraal begrip dat in onderzoek en onderwijs nader uitgewerkt gaat worden.

Voor het onderwijs is van belang:

Het opzetten van een community of learning met als doel het professionaliseren van de sector en een verbindende factor tussen praktijk, onderzoek en onderwijs alsook een kennispartner voor doorontwikkeling onderwijs te zijn.

Deze foto wilde ik u niet onthouden want deze illustreert op een prachtige manier wat AAA betekent: een troostrijk moment. Dit meisje kwam voor de eerste keer op de boerderij en had geen enkele impulscontrole, dat resulteerde binnen een paar minuten in een flinke klap in mijn gezicht.

De aanpak was dus gericht om d.m.v. ervaringsgericht werken haar impulsen onder controle te krijgen. En maatregelen te treffen zodat de dieren geen schade zouden oplopen. Elk moment haar de zachtheid van aanraking te laten ervaren en vooral wat dat dus opleverde in de interactie (afstemming!). En zie hier na 4 weken het resultaat, een en al overgave bij de ezel, lekker de warmte en de hartslag van het dier ervaren, waardoor jezelf ook tot rust komt. Ook het verzorgen/borstelen van de ezel was geen enkel probleem meer. Een ezeltje is dan ook uitermate geschikt met zijn rust en geduld.

Een vervolg door de geboorte van Sam en daaropvolgend de oprichting van stichting SAM voor Animal Assisted Interventions. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een proefschrift en naar waar ik nu sta, dankzij de Open Mind ed instelling van het college van bestuur en de directies van AERES-hogeschool en de inspanningen van AAIZOO en de Open Universiteit. De cirkel is rond en ik kan beginnen met het delen van kennis en inspireren van aankomende professionals in dit prachtige werkveld. Zo kunnen weer nieuwe cirkels ontstaan!

Tot slot wil ik iedereen bedanken:

Het college van bestuur, de directie, mijn teamleider TPO, ik vind het stoer dat jullie mij de kans bieden om dit lectoraat op te bouwen en voel mij tussen alle collega's, docenten en onderzoekers zeer welkom. Ook dank aan allen hier aanwezig in de zaal, ik ben jullie allen dankbaar voor de support. Lieve Chela, dank voor al je opoffering en geduld. Je bent mijn grote steun en de liefde van mijn leven. Lieve Chela, Sam en Juna, nu houd ik even op met rammelen op mijn toetsenbord.

Ik heb gezegd.

Richard Griffioen, geb. 12 november 1957 te Amsterdam, bracht zijn jeugd door in Amsterdam, waar hij naar de lagere en middelbare school ging.

Hij studeerde af aan de Fysiotherapie Academie (SAFA), de Manuele Therapie Academie (SOMT) en behaalde een master in de psychologie. Hij vervulde diverse functies binnen de eerste lijn, gezondheidscentrum en sportmedisch centrum. Richard is een ervaren zorgverlener, coach en trainer. In 1992 heeft hij Medisch Centrum IBIS (Geïntegreerd Biomedisch Instituut en Sportgezondheid) Care) opgericht, met een multidisciplinair team

van 13 personen (o.a. sportfysiotherapeuten, atletiekcoaches, haptonomen, acupuncturisten, sportarts, inspanningsfysioloog en massage therapeuten).

Van 1997 tot heden werkt hij samen met The Human Academy, als trainer/coach verantwoordelijk voor individuele coaching processen, non-verbaal lichaamswerk en het begeleiden van trainingsgroepen voor persoonlijke groei en leiderschap. In 1997 richtte hij een stichting Dier-ondersteunde Interventies op (Stichting SAM) en initieerde onderzoek naar de ontwikkeling van kinderen met Down Syndroom en kinderen met een autismespectrumstoornis. Ook is hij oprichter van Stichting Zorgboerderij Het Boerenparadijs (2011-2017) met als doel om dagactiviteiten voor kinderen met een handicap te bieden. Vanaf 2013 is hij bestuurslid (sinds 2019 adviseur) van AAIZOO, Animal Assisted Interventions in zorg, onderwijs en onderzoek en sinds 2020 bestuurslid van IAHAIO (International Association of Human Animal Interaction Organizations).

In 2020 promoveerde hij aan de Graduate school van de Open Universiteit, Faculteit Psychologie en Onderwijs Wetenschappen, leerstoel Antrozoölogie, onder supervisie van Prof. dr. Marie-Jose Enders-Slegers. Momenteel werkt hij in zijn eigen praktijk en is Lector Animal Assisted Interventions aan de AERES Hogeschool te Dronten.

Referenties

- Ainsworth, M. D. S. (1978). The bowlby-ainsworth attachment theory. Behavioral and brain sciences, 1(3), 436-438.
- Atzil, S., Hendler, T., & Feldman, R. (2011). Specifying the Neurobiological Basis of Human Attachment: Brain, Hormones, and Behavior in Synchronous and Intrusive Mothers. Neuropsychopharmacology, 36(13), 2603–2615. <https://doi.org/10.1038/npp.2011.172>
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. Frontiers in psychology, 3, 234.
- Beetz, A. (2017). Theories and possible processes of action in animal assisted interventions. Applied Developmental Science. <https://doi.org/10.1080/10888691.2016.1262263>
- Bowlby, J. (1979). The bowlby-ainsworth attachment theory. Behavioral and Brain Sciences, 2(4), 637-638.
- Cerulli, C., Minganti, C., De Santis, C., Tranchita, E., Quaranta, F., & Parisi, A. (2014). Therapeutic horseback riding in breast cancer survivors: a pilot study. The journal of alternative and complementary medicine, 20(8), 623-629.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. Psychosomatic medicine, 38(5), 300-314.
- Darling, K. (2021). The new breed: what our history with animals reveals about our future with robots. Henry Holt and Company.
- Enders-Slegers, M. J. (2000). Een leven lang goed gezelschap. Retrieved from <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/803/full.pdf?sequence=9>
- Gillott, A., & Standen, P. J. (2007). Levels of anxiety and sources of stress in adults with autism. Journal of Intellectual Disabilities, 11(4), 359–370. <https://doi.org/10.1177/1744629507083585>
- Grandin, T., Fine, A. H., & Bowers, C. M. (2010). The use of therapy animals with individuals with autism spectrum disorders. In Handbook on Animal-Assisted Therapy (pp. 247–264). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-381453-1.10013-3>
- Griffioen, R., van der Steen, S., Cox, R. F. A., Verheggen, T., & Enders-Slegers, M.-J. (2019a). Verbal Interactional Synchronization between Therapist and Children with Autism Spectrum Disorder during Dolphin Assisted Therapy: Five Case Studies. Animals, 9(10), 716. <https://doi.org/10.3390/ani9100716>

- Griffioen, R., van der Steen, S., Cox, R. F. A., Verheggen, T., & Enders-Slegers, M.-J. (2019b). Verbal Interactional Synchronization between Therapist and Children with Autism Spectrum Disorder during Dolphin Assisted Therapy: Five Case Studies. Animals, 9(10), 716. <https://doi.org/10.3390/ani9100716>
- Griffioen, Richard E., & Enders-Slegers, M.-J. (2014). The Effect of Dolphin-Assisted Therapy on the Cognitive and Social Development of Children with Down Syndrome. Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals, 27(4), 569–580. <https://doi.org/10.2752/089279314X14072268687961580>
- Griffioen, Richard Eric, Steen, S., Verheggen, T., Enders Slegers, M., & Cox, R. (2019). Changes in behavioural synchrony during dog assisted therapy for children with autism spectrum disorder and children with Down syndrome. Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, jar.12682. <https://doi.org/10.1111/jar.12682>
- Jansen, L. M. C., Gispen-de Wied, C. C., van der Gaag, R.-J., & van Engeland, H. (2003). Differentiation between autism and multiple complex developmental disorder in response to psychosocial stress. Neuropsychopharmacology : Official Publication of the American College of Neuropsychopharmacology, 28(3), 582–590. <https://doi.org/10.1038/sj.npp.1300046>
- Jansen, L. M. C., Gispen-De Wied, C. C., Wiegant, V. M., Westenberg, H. G. M., Lahuis, B. E., & Van Engeland, H. (2006). Autonomic and neuroendocrine responses to a psychosocial stressor in adults with autistic spectrum disorder. Journal of Autism and Developmental Disorders, 36(7), 891–899. <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0124-z>
- Kortenhorst, M. S. Q., Hazekamp, M. G., Rammeloo, L. A. J., Schoof, P. H., & Ottenkamp, J. (2005). [Complete atrioventricular septal defect in children with Down’s syndrome: good results of surgical correction at younger and younger ages]. Nederlands Tijdschrift Voor Geneeskunde, 149(11), 589–593. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15799643>
- Kovács, G., van Dijke, A., & Enders-Slegers, M. J. (2020). Psychodynamic based equine—assisted psychotherapy in adults with intertwined personality problems and traumatization: A systematic review. International journal of environmental research and public health, 17(16), 5661.

- Leclère, C., Viaux, S., Avril, M., Achard, C., Chetouani, M., Missonnier, S., & Cohen, D. (2014). Why Synchrony Matters during Mother-Child Interactions: A Systematic Review. PLoS ONE, 9(12), e113571. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0113571>
- Martin, F., & Farnum, J. (2002). Animal-Assisted Therapy for Children with Pervasive Developmental Disorders. Western Journal of Nursing Research, 24(6), 657–670. <https://doi.org/10.1177/01939450230555403>
- Mellor, H. W. (2018). The role of voluntary organisations in social welfare (Vol. 14). Routledge.
- Mellor, D. J., Beausoleil, N. J., Littlewood, K. E., McLean, A. N., McGreevy, P. D., Jones, B., & Wilkins, C. (2020). The 2020 five domains model: Including human–animal interactions in assessments of animal welfare. Animals, 10(10), 1870. Mohangoo, A., & Buitendijk, S. (2009). Aangeboren afwijkingen in Nederland 1997-2007 Gebaseerd op de landelijke verloskunde en neonatologie registraties.
- Nathanson, D. E., de Castro, D., Friend, H., & McMahon, M. (1997). Effectiveness of short-term dolphin-assisted therapy for children with severe disabilities. Anthrozoös, 10(2-3), 90-100.
- Nathanson, D. E. (1998). Long-term effectiveness of dolphin-assisted therapy for children with severe disabilities. Anthrozoös, 11(1), 22-32.
- Pinillos, R. G. (2018). One Welfare, companion animals and their vets. Companion Animal, 23(10), 598–598. <https://doi.org/10.12968/coan.2018.23.10.598>
- Roberts, J. E., Price, J., & Malkin, C. (2007). Language and communication development in down syndrome. Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews, 13(1), 26–35. <https://doi.org/10.1002/mrdd.20136>
- Rutgers, A. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Ijzendoorn, M. H., & Berckelaer-Onnes, I. A. (2004). Autism and attachment: a meta-analytic review. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 45(6), 1123–1134. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.t01-1-00305.x> voor Dierenaangelegenheden, R. (n.d.). De Staat van het Dier 4 oktober 2019. Retrieved from www.rda.nl
- Serpell, J., McCune, S., Gee, N., & Griffin, J. A. (2017). Current challenges to research on animal-assisted interventions. Applied Developmental Science, 21(3), 223-233.
- Stern, D. N. (2018). The interpersonal world of the infant: A view from psychoanalysis and developmental psychology. Routledge.

- Van Geert, P. L. C. (1995). De dynamische systeemtheorie van ontwikkeling. In Handboek ontwikkelingspsychologie: Grondslagen en theorieën (vierde geheel herziene druk). (pp. 115-138). Bohn, Stafleu, Van Loghum.
- Verheggen, T., Enders-Slegers, M. J., & Eshuis, J. (2017). Enactive Anthrozoology: Toward an integrative theoretical model for understanding the therapeutic relationships between humans and animals. Human-animal interaction bulletin, (2017).
- Viau, R., Arsénault-Lapierre, G., Fecteau, S., Champagne, N., Walker, C. D., & Lupien, S. (2010). Effect of service dogs on salivary cortisol secretion in autistic children. Psychoneuroendocrinology, 35(8), 1187-1193.
- Weijerman, M. E., & de Winter, J. P. (2010). Clinical practice. European Journal of Pediatrics, 169(12), 1445–1452. <https://doi.org/10.1007/s00431-010-1253-0>
- Wijker, C., Leontjevas, R., Spek, A., & Enders-Slegers, M.-J. (2019). Effects of Dog Assisted Therapy for Adults with Autism Spectrum Disorder: An Exploratory Randomized Controlled Trial. Journal of Autism and Developmental Disorders. <https://doi.org/10.1007/s10803-019-03971-9>

Referenties beelden

- <https://www.penguinrandomhouse.com/authors/26646/oliver-sacks/>
- https://www.google.com/url?sa=i&url=https://www.linkedin.com/pulse/inspiring-women-dr-jane-goodall-linda-gellert&psig=AOvVaw3owd5q15Uli68onc63DXS5&ust=1682584960928000&source=images&cd=vfe&ved=oCBEQjRxqFwoTCJD3ncmTx_4CFQAAAAAdAAAAABAO
- <https://www.gettyimages.nl/detail/nieuwsfoto's/trunk-9-29-70-chronicles-the-exotic-undersea-explorations-nieuwsfotos/93748417>
- https://www.google.com/url?sa=i&url=https://www.britannica.com/biography/Konrad-Lorenz&psig=AOvVaw3TnpK1zj9jQCjIRoHN3CN&ust=1682585147468000&source=images&cd=vfe&ved=oCBEQjRxqFwoTCICxs6KUx_4CFQAAAAAdAAAAABAE
- https://www.google.com/url?sa=i&url=https://www.amazon.nl/STREET-CAT-NAMED-James-Bowen/dp/1250029465&psig=AOvVaw21y_GJezBfo2hlYeFfBkBS&ust=1682586384065000&source=images&cd=vfe&ved=oCBEQjRxqFwoTCMDAhfCYx_4CFQAAAAAdAAAAABAE

aereshogeschool.nl/dronten

Aeres Hogeschool Dronten

De Drieslag 4
8251 JZ Dronten
088 - 020 6000

info.hogeschool.dronten@aeres.nl

Disclaimer

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.